

מדד השלום – דצמבר 2015 פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

מדד השלום הוקדש החודש בעיקרו לעמדות הציבור הישראלי כלפי היבטים שונים של המאמצים למניעת פיגועים וכן במידה מצומצמת יותר גם במספר נושאים העומדים ברקע האירועים: מידת התמיכה כיום בפתרון שתי המדינות לשני העמים, הזיקה היחסית של יהודים ופלסטינים לארץ, ושיווי המשקל בין המרכיב היהודי והדמוקרטי במהותה של ישראל.

חשש מהפיגעות בפיגוע: בסקר זה (שנערך לפני הפיגוע האחרון בתל אביב) כ-70% מן המשיבים היהודים אמרו כי הם חוששים כיום שהם עצמם או שמישהו מהאנשים הקרובים להם ייפגעו בגלל הפיגועים הנוכחי, שעה ש-28% לא כל כך או בכלל לא חוששים. יש לציין כי בחודש שעבר (נובמבר) השיעור המקביל היה 67% ובחודש אוקטובר - 57% כלומר, אנו עדים למגמה של עלייה מתמשכת בחשש מהפיגעות מפיגועים. בציבור הערבי שיעור החוששים מהפיגעות עומד על 65.5%.

מאמצי השב"כ למנוע פיגועים: בציבור היהודי קיימת הסכמה כמעט מלאה (88%) שהשב"כ עושה כל מאמץ אפשרי כדי למנוע פיגועים של פלסטינים נגד יהודים. ההסכמה בעניין זה היא רחבה וחוצת מחנות פוליטיים עם הפרשים קטנים בין קבוצות המשנה השונות. אשר למאמצים המוקדשים למניעת פגיעה של יהודים בפלסטינים, כאן מידת ההסכמה שהשב"כ עושה כמיטב יכולתו פחותה במעט, אם כי היא עדיין רחבה ביותר (78%). בשאלה זו מצאנו הבדלים הראויים לציין: בקרב מצביעי מרצ, למשל, רק מחצית סבורים כי אכן השב"כ עושה בנדון כל מאמץ אפשרי ובקרב מצביעי המחנה הציוני כשני שלישים בלבד מאמינים בכך, בהשוואה למשל ל-88% בערך בקרב מצביעי כולנו והבית היהודי ו-84% בקרב מצביעי הליכוד.

בניגוד להסכמה הרחבה יחסית בציבור היהודי לגבי מאמצי השב"כ למנוע פיגועים נגד פלסטינים, בקרב הערבים רק כרבע (24%) סבורים כי השב"כ אכן עושה כל מאמץ אפשרי כדי למנוע פיגועים כאלה.

האמצעים שמוצדק להשתמש בהם בחקירת חשודים בביצוע פיגועים: ככלל, בציבור היהודי רק מיעוט זעיר (6%) חושבים כי בחקירות כאלה אסור להפעיל אמצעים פסיים, לעומת 29% הסבורים את ההיפך הגמור – שתמיד מותר להשתמש באמצעים פסיים בחקירות כאלה. השיעור הגבוה ביותר (סה"כ 56%) מחזיקים בעמדות ביניים: 30% חושבים שמותר לעשות כן במקרה של "פצצה מתקתקת" ועוד 26% - כאשר יש אישור מהגורמים בכירים שיש בכך לתרום באופן ממשי לחקירה. בציבור הערבי יש קונצנזוס (83%) כי בשום מקרה אסור להפעיל כוח פסי בחקירה של חשודים בביצוע פיגועים.

מידת ההתאמה של האמצעים שהשב"כ משתמש בחקירות פיגועים: הממצאים מורים שהציבור היהודי עושה הבחנה בין חקירה של חשודים פלסטינים ושל חשודים יהודים. ביחס לפלסטינים, השיעור הגבוה ביותר (43.5%) סבורים שהשיטות של השב"כ מתאימות. זאת לעומת 21% המעריכים שהן רכות מדי ו-7% בלבד חושבים שהן קשות מדי. שיעור גבוה מהרגיל (28%) אינם יודעים. אשר לנחקרים יהודים, אמנם גם כאן השיעור הגבוה ביותר הוא של מי שסבורים כי

השיטות מתאימות (36%) ואולם הוא קטן בהשוואה לסבורים כך לגבי מפגעים פלסטינים. יתירה מזו כרבע (23.5%) סבורים כי נגד נחקרים יהודים מופעלות שיטות קשות מדי, דהיינו פי שלושה מהשיעור המקביל ביחס לנחקרים ערבים. בקרב מצביעי יהדות התורה ושס שיעור זה גבוה בהרבה – בהתאמה 54%-ו-52%. 13% מכלל המרואיינים היהודים מעריכים כי השב"כ משתמש בשיטות רכות מדי נגד מפגעים יהודים. יוצאים מן הכלל כאן הם מצביעי מרצ מהם 29% סבורים כך. שלא במפתיע, בקרב הנשאלים הערבים בעלי הדעה, השיעור הגבוה ביותר הוא של אלה הסבורים כי נגד מפגעים יהודים מופעלות שיטות חקירה רכות מדי (33%).

חקירה של מפגעים פלסטינים ויהודים: הנטייה של המרואיינים היהודים להקל בחקירת מפגעים יהודים באה לידי ביטוי מסוים גם בתשובות שהתקבלו לשאלה ישירה, האם חקירת יהודים החשודים בביצוע פיגועים צריכה להתבצע באמצעים פחות קשים מאשר חקירה של חשודים פלסטינים. אמנם הרוב (57.5%) חושבים שיש לנקוט באותם אמצעי חקירה נגד חשודים יהודים ופלסטינים, אבל למעלה משליש (36%) הם בדעה שנגד יהודים צריך לנקוט באמצעים פחות קשים. בקרב מצביעי יהדות התורה ושס יש רוב (בהתאמה, 54%-ו-74%) הסבורים כך.

ענישה של מפגעים יהודים וערבים: דפוס עמדות דומה מתקבל ביחס לעונשים שיש להטיל על מפגעים יהודים ופלסטינים. לצד 63% בציבור היהודי שאינם מסכימים לטענה שהעונש שמטיל בית המשפט על יהודים צריך להיות קל יותר, יש 30% הגורסים ההיפך מכך, כלומר שיש לעונש יהודים ביד קלה יותר. גם בשאלה זו יש רוב בקרב מצביעי יהדות התורה ושס שסבורים כי יש להקל בדין עם מפגעים יהודים – בהתאמה, 65%-ו-62%. בקרב מצביעי ישראל ביתנו 52% סבורים כך.

הפיגוע בדומא – טרור יהודי? בציבור היהודי קיימת הסכמה רחבה (81%) שאם יתברר כי הפיגוע בכפר דומא בוצע על ידי יהודים, יש לראות בכך מעשה טרור לכל דבר ועניין. ואולם, קשה להתעלם מכך ש-13% אינם מוכנים להגדיר פיגוע זה - גם אם יוכח שבוצע בכוונה על ידי יהודים - פעולת טרור. השיעורים הגבוהים ביותר של מי שאינם מוכנים להגדיר אירוע זה טרור מצויים בקרב מי שהגדירו עצמם חרדים (27%) ומי שהגדירו עצמם מסורתיים דתיים (22%).

המפגעים היהודים – "קבוצות שוליים"? כשלושה רבעים בציבור היהודי (73%) מסכימים לטענה כי הקבוצות היהודיות שמבצעות פיגועים נגד פלסטינים הן קבוצות שוליים שמייצגות רק מיעוט קטן בציבור הדתי-לאומי. התמיכה בטענה זו נמצאה הגבוהה ביוצר בקרב מצביעי כולנו והבית היהודי (כ-88% בשני המקרים). 19% מהמרואיינים היהודים אינם מסכימים לטענה זו. את ההתנגדות הגדולה ביותר לטענת "קבוצות השוליים" מצאנו בקרב מצביעי מרצ (69%), המפלגה היחידה שיש רוב בקרב מצביעי הסבורים כך. ממצא מעניין במיוחד הוא שגם בקרב המרואיינים הערבים הרוב (60%) מסכימים כי הקבוצות היהודיות המבצעות פיגועים מייצגות רק שוליים במחנה הדתי-לאומי.

ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית: הציבור היהודי נחלק כמעט שווה בשווה בין מי שאינם מסכימים לטענה שישראל הולכת ונעשית יותר יהודית ופחות דמוקרטית (כ-50%) לבין מי שמסכימים לטענה זו (כ-45%). המסכימים ביותר לטענה זו הם מצביעי מרצ (100%), המחנה

הציוני (73%) ויש עתיד (62%), כלומר מצביעי המרכז והשמאל. ההסכמה הנמוכה ביותר בשאלה זו נמצאה בקרב מצביעי הבית היהודי (8%). מבין המסכימים שזו אכן המגמה, רוב ברור (75%) אינם מרוצים מהתפתחות זו.

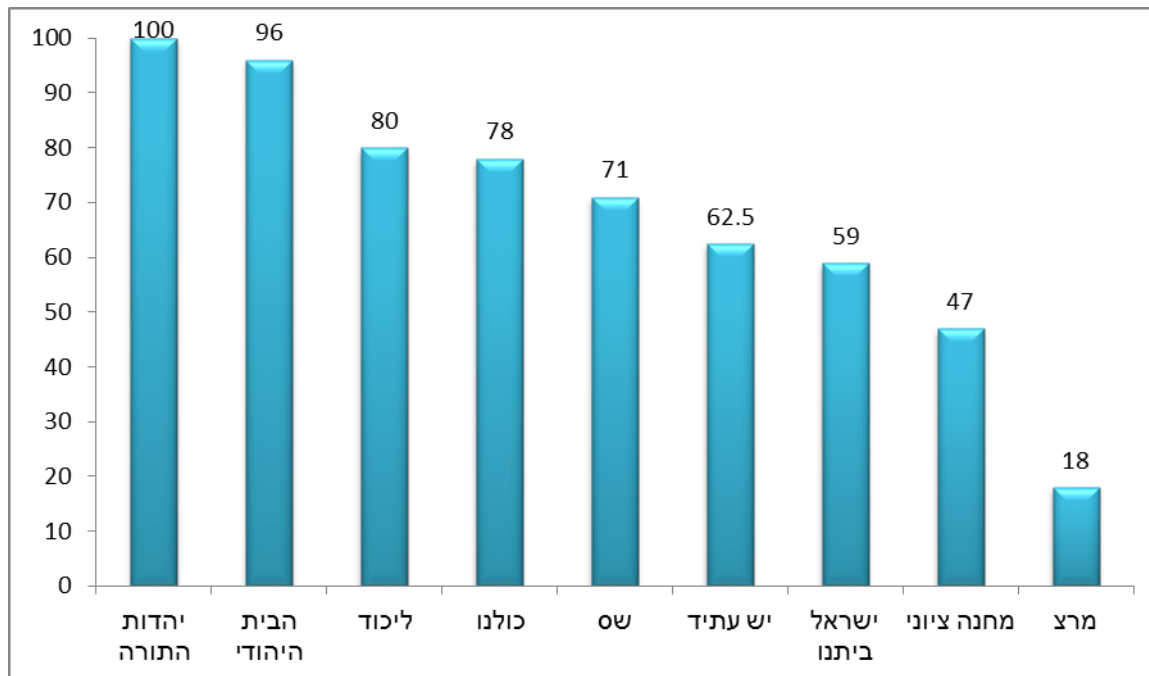
שתי מדינות לשני העמים: רוב קטן (52%) בציבור היהודי תומך כיום בפתרון של שתי מדינות לשני העמים, שעה ש-43% מתנגדים לכך. מן הראוי להזכיר שבשנים הקודמות, שיעורי התמיכה בפתרון של שתי מדינות היו בסביבות שני שלישים ואף למעלה מכך. השחיקה בתמיכה קשורה מן הסתם בעובדה שכיום רק מיעוט זעיר (11%) מאמין שיש סיכוי שפתרון זה יתממש בעשור הקרוב. יתר על כן, גם אם למרות הקשיים הפתרון הזה היה מתממש, רבע בלבד (25%) היו רוצים לראות גבול פתוח בין שתי המדינות, כך שאנשים משני הצדדים יוכלו לעבור באופן חופשי ממדינה אחת לשנייה.

זיקה לארץ: בפרספקטיבה רחבה יותר, רובו הגדול של הציבור היהודי (72%) סבורים כי הקשר ההיסטורי, הדתי, והתרבותי של היהודים לארץ יותר חזק מזה של הפלסטינים. בקרב מצביעי הדעות התורה שיעור זה מגיע ל-100% ובקרב מצביעי הבית היהודי ל-96%. מרצ היא המפלגה היחידה שבקרב מצביעיה יש רוב (81%) לחושבים שליהודים ופלסטינים זיקה דתית, תרבותית והיסטורית דומה לארץ.

בקרב הערבים אזרחי ישראל הדעות בנושא זה הן שונות בתכלית: השיעור הגבוה ביותר (41%) סבורים כי חוזק הזיקה של יהודים ופלסטינים לישראל היא דומה. רוב מוצק (80%) תומכים בפתרון של שתי מדינות לשני העמים, וזאת למרות שגם כאן הרוב (75.5%) מעריכים כי יש סיכויים נמוכים בלבד שהוא יתממש בעשור הקרוב. רוב דומה (80%) היו רוצים לראות בין שתי המדינות גבול פתוח למעבר אנשים וסחורות והיה והפתרון הזה אכן יתממש חרף הקשיים שבדרך.

מדד המשא ומתן: 44.8 (יהודים 41.8)

תרשים החודש: האם הקשר ההיסטורי, הדתי והתרבותי של היהודים ושל הפלסטינים לארץ הוא חזק באותה מידה? (% "ליהודים זיקה חזקה יותר", מדגם יהודים, לפי הצבעה)

מדד השלום נערך בחסות תכנית אוונס לגישור ופטרון סכסוכים (אוניברסיטת תל אביב) ומרכז גוטמן לחקר דעת קהל ומדיניות של המכון הישראלי לדמוקרטיה. הסקר נערך בטלפון על ידי מכון המחקר "מדגם" בתאריכים 29-30 בדצמבר 2015, בקרב 600 מרואיינים, המהווים מדגם ארצי מייצג של כלל האוכלוסייה הבוגרת בישראל בגילאי 18 ומעלה. טעות הדגימה המרבית לכלל המדגם - $\pm 4.1\%$ ברמת בטחון של 95%. ניתוחים סטטיסטיים: גב' יסמין אלקלעי. <http://www.peaceindex.org>